

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

1/2003

Statsrådets svenska språknämnd informerar
Valtioneuvoston ruotsin kielen lautakunta tiedottaa

Redaktör: Sunna Vennström

27.11.2003

- ◆ Översättning av lagförslag och betänkanden s. 1
- ◆ Väl valda ord – ny konstruktionsordbok s. 3
- ◆ Ny upplaga av *Atk-sanakirja* s. 4
- ◆ Presentation av handlingsprogrammet för svenskan i Finland s. 5
- ◆ Enkät: *fem frågor till fyra jurister* s. 7

Översättning av lagförslag och betänkanden

Återupplivande av en död bokstav

Den nya språklagens (423/2003) bestämmelser om översättning av lagförslag och betänkanden (31 §) innebär att ministeriernas och statliga beredningsorgans lagförslag och betänkanden publiceras på finska. Dessutom skall publikationerna innehålla ett sammandrag och den föreslagna lagtexten på svenska.

Har betänkandet stor betydelse för den svenskspråkiga befolkningen, skall det publiceras i sin helhet också på svenska. Bedömningen av när detta är fallet görs av det behöriga ministeriet. I vissa fall kan man skriva betänkandet i sin helhet på svenska tillsammans med en finsk översättning av lagtexten och ett finskt sammandrag. Men detta är ett undantag för fall då förslaget främst har betydelse enbart för den svenskspråkiga befolkningen eller för Åland.

De här bestämmelserna bygger faktiskt på 21 § i 1922 års språklag. Den paragrafen ändrades 1975. Avsikten då var att förbättra situationen för den svenskspråkiga befolkningen. Intentionerna med den lagändringen har dock kommit på skam. Det är i praktiken allt för vanligt att en svensk översättning saknas – så vanligt att 21 § nästan har blivit en död bokstav.

Den stora skillnaden mellan den nya och den gamla lagen är att det inte enligt den nya lagen finns någon möjlighet att efter prövning låta bli att översätta lagtext och sammandrag. Kravet är med andra ord absolut. Därför kan man säga att syftet med den nya språklagen är att återuppliva den döda bokstaven i den gamla lagen.

Möjligheter att kompromissa

Den nya språklagen öppnar möjligheter för smidiga lösningar allt efter behov. Det är t.ex. tänkbart att man skriver ett svenskt sammandrag, som är längre och mer utförligt än det finska sammandraget. Så kan man göra, om det finns behov av en utförligare text på svenska, men ändå inte behov eller tid att översätta hela betänkandet.

Vad kan man vinna på att tidigarelägga översättningen?

Idén med att lagförslagen skall översättas genast när arbetsgrupperna överlämnar sina betänkanden är främst att det skall finnas en svensk text för remissbehandlingen. Den svenska texten kan också användas i den information som myndigheterna ger om lagberedningen (se 32 § i den nya språklagen). Det är en klar inbesparning att texterna inte översätts på flera ställen lokalt, utan att översättningarna görs centralt (på ministerienivå).

Att översättningen görs tidigare betyder att man i de senare skedena av lagberedningsprocessen kan göra tidsvinster. Det är också möjligt att få mera tid att förbättra och finslipa texten.

Och vad kan man förlora?

Den största risken med den nya lagen är att det kan vara frestande att göra snabböversättningar och att arbetsgrupperna lämnar ut texter till översättare som inte är erfarna lagöversättare. Den andra nackdelen är att lagförslagen ofta ändras en hel del under processens gång och att det är nödvändigt att senare också ändra översättningarna. I bästa fall kan man integrera översättningsarbetet med lagberedningen och på det sättet undvika problemet.

Det är uppenbart att man inom statsförvaltningen aktivt måste finna lösningar för att organisera översättningsarbetet. Lagöversättning är ett tema som måste finnas med i utbildningen för lagberedare. Det är en utmaning för språknämnden att aktivt delta i utbildning och rådgivning.

Hur borde verksamheten organiseras?

För det första borde lagförslag aldrig få lämnas ut till andra än erfarna och kvalificerade översättare. Det är bortkastad möda och bortkastade pengar, om översättningarna inte håller måttet. Språknämnden kunde fundera ut sätt att hjälpa arbetsgrupperna att få kontakt med skickliga översättare.

För det andra är det önskvärt att översättningsarbetet mycket oftare än för närvarande skulle kunna ske i samarbete med lagberedningen. Översättningen borde ses som en del av lagberedningen. Den tid man förlorar genom att ha gemensamma överläggningar mellan översättaren och lagberedaren kan man mångfalt få igen i processens senare skeden. God kvalitet redan från början lönar sig alltid. Det man fuskar med i början av processen kan ta sjufalt mer tid att korrigera senare.

Översättaren är den första utomstående person som analyserar lagförslaget och som på allvar måste sätta sig in i texten och försöka förstå den. Det man inte förstår kan man inte översätta! Att översättaren inte förstår något i texten kan vara en signal om att texten är oklar och bör ändras. Därför borde översättningsarbetet inte enbart ses som en belastning utan också som en tillgång när man eftersträvar bättre kvalitet på texterna.

Skriv så att det går att översätta!

En viktig uppgift i utbildningen av lagberedarna bör vara att göra dem medvetna om deras ansvar för den svenska texten. Lagberedarna måste tänka på att det som skrivs också skall översättas. Om texten håller hög kvalitet och inte är onödigt lång med många upprepningar, vinner man mycket tid och pengar. Påpekandet att allt det som skrivs också skall läsas av någon är trivialt, men få tänker på hur mycket tid som i den offentliga förvaltningen läggs ner på grund av att texterna är krångliga, långa och tyvärr allt för ofta direkt dåliga.

I samband med den utbildning som ordnats om den nya språklagen har det visat sig att det finns ett stort och positivt intresse. Man kan hoppas att intresset håller i sig och att den nya språklagen också kan medföra något gott för lagstiftningens kvalitet.

Sten Palmgren
justitieministeriet

Väl valda ord – ny konstruktionsordbok

Höstens bokskörd för med sig en inspirerande nyhet för språkmänniskor av alla de slag. *Svenskt språkbruk*, den efterlängttade nya ordboken över konstruktioner och fraser i svenskan, är en värdig efterträdare till den numera föråldrade *Svensk handordbok*, som utkom redan 1966. *Svenskt språkbruk* har varit under arbete ända sedan början av 1990-talet, men först 1998 kom arbetet i gång på allvar. Resultatet är en helt nyskriven ordbok med ca 85 000 fraser, idiom, konstruktioner och färska exempel baserade på dagens svenska.

Enligt förordet är *Svenskt språkbruk* en deskriptiv produktionsordbok som upplyser om etablerade kombinationer av ord. Till dessa kombinationer hör grammatiska konstruktioner (t.ex. *ge ngt till* el. *åt ngn*), konkreta fraser (t.ex. *klippa håret*), idiom (t.ex. *slå två flugor i en smäll*) och pragmatiska fraser (t.ex. *sköt om dig!*). För den vanliga ordboksanvändaren spelar dessa nyanser inte någon större roll. Det räcker att man får svar på sina frågor: Vilket verb skall man använda med *beslut*? Hur använder man uttrycket *kasta sten i glashus*? Heter det *missnöjd med* eller *missnöjd över*? Den här informationen hittar man endast i begränsad utsträckning i vanliga definitionsordböcker, där betydelser och böjningsformer tar upp största delen av utrymmet. I en konstruktionsordbok spelar prepositionerna huvudrollen, så att säga.

Naturligt nog ingår bland uppslagsorden en mängd nykomlingar, bl.a. Internettermer och vardagsspråk, i sina olika sammanhang. Här hittar vi *surfa*, *chatta*, *knappa*, *dissa*, *hajpa* el. *hupa*. Eftersom *Svenskt språkbruk* är en deskriptiv ordbok blir spektrumet av stilnivåer bredare och innehållet mer dagsaktuellt, för stunden. Så kallade nya ord och uttryck är ju för det mesta redan gamla när de kommer så långt som till ordböckerna, men det tar sin tid innan uttryck som *hur kul är det på en skala?* och *hajpa upp sig* når vårt finlandssvenska språkbruk, om de alls gör det. Den färska presentationen av dessa vardagliga och pragmatiska uttryck som ligger i tiden är en av ordbokens många starka sidor. Undertecknad hade till exempel ingen aning om att man kunde *räkna ut saker med lilltån*.

Det är inte bara nya ord som finns med, utan också nya användningar av gamla ord. Här kan man se efter om det heter *gå i väggen* eller *gå in i väggen* (nämnas kan att *Svenskt språkbruk* endast ger det senare, medan en snabb sökning på sökmaskinen *Google* ger 154 belegg för *gå i väggen* och 539 belegg för *gå in i väggen*). Intressant är också att en hel del finlandssvenska fraser har tagits med inklusive förklaringar och exempel, bl.a. *ta på näsan*, om att ta illa upp, finl., vard. *han är en så viktig person för oss att man inte kan ta risken att han tar på näsan och flyttar bort*, *bränna propparna*, om att bli förbannad el. tappa besinningen, finl., vard. *det hela kulminerade i att lagkaptenen helt brände propparna och blev utvisad i slutet av matchen* och *gå på kaffe*, gå och ta en kopp kaffe, finl., vard. *ska vi gå på kaffe?*. Det är bra att en allmänsvensk ordbok med en stor (finlandssvensk) läsekrets tar upp, och genom beteckningen finl. också delvis varnar för, finlandismer av det här slaget, som för övrigt finns samlade i den ypperliga *Finlandssvensk ordbok* (Schildts 2000).

Till de invändningar man kan ha mot *Svenskt språkbruk* hör att dess status är något oklar. Ordboken utger sig inte för att vara normativ, vilket är något av en paradox. Till ordböckers karaktär hör att de uppfattas som normerande, och här kan man argumentera för att *Svenskt språkbruk* sitter på två stolar. Dels finns här de etablerade ordkombinationerna, som oundvikligen uppfattas som ett rättesnöre, och dels finns här de vardagliga och regionala uttrycken. Vad skall en enkel ordboksanvändare tro?

fortsätter...

Som helhet betraktad är *Svenskt språkbruk* inte bara ett självklart och kreativt arbetsredskap för översättare, språkvårdare och andra som använder språket i sitt dagliga arbete. Den är också ett intressant dokument över den samtida svenska begreppsvärlden. För den som roar sig med språkliga dispyter i familjekretsen är den dessutom en källa till mycket glädje.

Svenskt språkbruk, ordbok över konstruktioner och fraser. Svenska språknämnden. Norstedts Ordbok 2003. 1433 sidor. Riktpris 65 € ISBN 91-7227-346-1. Ordboken säljs i bokhandlarna.

Susanna Karjalainen
statsrådets translatorsbyrå

Gå in på webbens svenska sidor!

Den nya språklagen ställer högre krav på de statliga myndigheternas information. Många myndigheter arbetar hårt för att förbättra sina webbsidor. Många försöker också i högre grad översätta pressmeddelanden m.m.

Men arbetet tar tid och det är inte tänkbart att ha lika omfattande webbsidor på svenska som på finska. Därför är det viktigt att de svenska webbsidorna används flitigt. Om det inte finns dokumenterat behov av att sidorna behövs svalnar intresset snabbt för att göra dem. Ta alltså till vana att alltid logga in på de svenska sidorna först!

S.P.

Ny upplaga av *Atk-sanakirja*

Den datatekniska branschen avancerar snabbt och serverar oss termer i en aldrig sinande flod. Tietotekniikan liitto, som ger ut *Atk-sanakirja*, har ambitionen att hålla oss ajour med utvecklingen inom dataterminologin och varje ny upplaga av *Atk-sanakirja* blir utförligare än den föregående. Så är det nu också. För knappt två år sedan kom den 11 upplagan ut och nu har vi den 12 upplagan på bokhandelsdiskarna.

Denna gång är boken inbunden och kompletterad med en CD-ROM-skiva. Ordboken omfattar ca 3000 termer med definitioner på finska. Termer på franska har nu också tagits med. Termmaterialiet har reviderats och kompletterats med termer för informationsnät. Mycket bra, eftersom trenden är att datatekniken och telekommunikationen konvergerar. För oss som skriver och översätter är det till fördel att ha en normativ ordbok att förlita sig på när vi försöker komma fram till motsvarigheter på vårt målspråk.

Boken är uppdelad i en del med termer och definitioner som utgår från finska och en del med tvåspråkiga ordlistor till finska, som utgår från engelska, estniska, franska, ryska, spanska, svenska och tyska. Termerna och definitionerna är åskådliggjorda med terminologiska sammanhang och hänvisningar till allmänare och mera specificerade samt parallella och motsatta begrepp. På CD-ROM-skivan finns hela boken i pdf-form där termerna går att söka med fri textsökning.

Också i denna upplaga har Björn-Eric Mattsson, känd för att vara ajour med utvecklingen, bidragit med svenska termer.

Tietotekniikan liitto ry:n sanastotoimikunta: *Atk-sanakirja*, 12 reviderade upplagan, Talentum. Helsingfors 2003. Pris ca 74 euro. ISBN 951-762-831-5. Ordlistan säljs i bokhandeln och kan också beställas direkt av förläggaren.

Gunilla Garoff
statsrådets translatorsbyrå

”Tänk om ...”

Svenska språknämndens förslag till ett handlingsprogram för svenskan i Finland

Svenska språknämnden i Finland (se kort presentation på s. 6) har i oktober 2003 publicerat ett förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland. Texten har författats av nämndens ordförande, professor Marika Tandefelt. En viktig inspirationskälla har varit den svenska utredningen *Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket*.

Syftet med handlingsprogrammet är att stärka och bevara svenskan i Finland som modersmål. Fokus ligger på den språkliga kvaliteten snarare än på de språkliga rättigheterna. Den viktigaste utgångspunkten är att språket stärks och växer då det används, men försvagas och krymper om det ligger i träda.

Svenska språknämnden har haft fyra ledstjärnor för sitt arbete:

- Svenskan i Finland är – och måste förbli – ett komplett och samhällsbärande språk.
- Svenskan i Finland är en del av det svenska riksspråket.
- Det bästa sättet att vårda språket är att använda det
- Att arbeta för ett språk betyder inte att arbeta mot ett annat

I offentligheten har handlingsprogrammet framför allt uppmärksammats för något som inte alls står där, nämligen ett förslag om ”språktest” för barn som ska börja i den svenska skolan. Något sådant test föreslås inte, men programmet framhåller hur viktigt det är att barnen i svenska skolor på tvåspråkiga orter är skolspråkmogna för att de ska kunna tillägna sig undervisningen. Föräldrarna har därför ett stort ansvar att se till att det barn som ska börja i svensk skola i god tid får lära sig tillräckligt svenska. Skolorna måste sedan ha en möjlighet att bedöma barnens förutsättningar – inte genom regelrätta test, men t.ex. genom diskussioner med föräldrarna och förskolepersonalen.

I förslaget till handlingsprogram lyfter språknämnden fram tio förslag till centrala språkstärkande åtgärder. En del har redan startats, andra planeras, medan ytterligare några borde tillkomma.

Tio förslag

- Blivande föräldrar behöver information om barns språkutveckling och betydelsen av språkfostran oavsett om hemmet är en- eller tvåspråkigt. Sådan information måste kontinuerligt utarbetas och spridas.
- Varje region behöver en språkkonsult som kan stödja lärare och beslutsfattare i frågor som berör skolspråket.
- Frågan om vilken färdighet i skolspråket som skall krävas av den som önskar börja i den svenska skolan måste diskuteras både nationellt och lokalt.
- Produktionen och språkgranskningen av läromedel för den finlandssvenska skolan måste fortsättningsvis garanteras.
- Varje universitet och högskola behöver en genomtänkt språkstrategi för rekrytering och antagning av studerande, examensstudier, forskning och förvaltning.
- Varje kommun skall utarbeta en heltäckande språkstrategi. En modell för ett sådant strategiarbete skall tillhandahållas centralt.
- Språkvården för de finlandssvenska medierna bör intensifieras och permanentas. Språkvårdsarbetet på Hufvudstadsbladet och Radion bör fortsätta. En tjänst som heltidsanställd språkvårdare med ansvar för övriga finlandssvenska medier måste inrättas.

- Vi måste satsa på språkteknologi både i syfte att skapa hjälpmedel för språkbrukaren och för att bidra till forskning i språket. Textkontrollprogrammet Svefix måste utvecklas vidare.
- En finlandssvensk text- och talkorpus, som både täcker dagens språkbruk och ger information om äldre skeden i språkets historia, måste utvecklas.
- Behovet av professionella språkexperter på svenska är stort. Rekryteringen till modersmålsstudier i svenska och fortbildning i svenska språket för personer med andra studier bakom sig är därför a och o.

Aktiv svenska i offentlig förvaltning

I kapitlet om svenskan i den offentliga förvaltningen konstateras bland annat följande:

”Om man beaktar vad som har gjorts inom den offentliga sektorn kan man som ett allmänt omdöme säga att sektorn har tagit sitt ansvar. Det finns ett genomtänkt system som skall resultera i god service också på svenska.”

”Om vi inte använder vårt språk i kommunikation med myndigheterna kommer vi inte att ha ett ordförråd som täcker stora områden av våra liv som invånare i en kommun och medborgare i landet. Vi behöver kunna tala om skatter, pensioner, arbetslöshet, sjukledighet, skuldsänering, föräldraledighet, byggnadsrätt m.m. på vårt eget språk. Avsikten med språklagens bestämmelser är att detta skall vara möjligt. Sedan är det upp till var och en av oss att använda oss av de möjligheter som bjuds.”

Kapitlet sammanfattas i åtta punkter:

- Det är viktigt att finlandssvenskarna använder den service på svenska som kommunala och statliga verk står till buds med.
- Efterfrågan på kvalificerade översättare och språkgranskare är större än tillgången. Utbildning av sådana kan ges både inom ramen för ordinarie språkstudier och som fortbildning för personer med lämplig grundutbildning och språkliga förutsättningar.
- Allt behöver inte översättas. Många texter kan skrivas parallellt på bägge språken.
- De som är ansvariga för myndigheternas svenska texter behöver tillgång till språkteknologisk stöd och möjligheter att vidareutveckla sin fackspråkskänedom.
- En myndighet har inget ”modersmål”. De anställda väljer själva vilket/vilka språk som används vid kommunikation kolleger emellan.
- Varje kommun behöver ta fram en språkstrategi med mål och metoder anpassade till de lokala förhållandena.
- Den kommunala språkstrategins mål skall drivas som vilken annan politisk fråga som helst. En språklig konsekvensbedömning skall t.ex. regelmässigt göras när förslag till åtgärder framläggs för kommunens beslutsfattare.
- Tillgången till språkstöd och svar på språkfrågor särskilt i elektronisk form behöver förstärkas. Språkbrukaren skall uppleva det som lätt och bekvämt att använda t.ex. ett textkontrollverktyg eller att slå upp i en källa oavsett om den har formen av en bok eller en specialordlista på nätet. Vanan att använda språkstöd och källor av detta slag skall skapas redan under skol- och studietiden.

Förslaget till handlingsprogram finns som två pdf-filer på adressen <http://www.kotus.fi/svenska/handlingsprogram.shtml>

Mikael Reuter

Forskningscentralen för de inhemska språken

? ? ?

Svenska språknämnden i Finland är ett sakkunnigorgan inom Forskningscentralen för de inhemska språken och ger rekommendationer om svenskt språkbruk. Nämndens sammansättning 2003–2006: Marika Tandefelt (ordf.), Marianne Nordman (vice ordf.), Gunborg Gayer, Lars Hedman, Sten Palmgren, Mikael Reuter, Sonja Vidjeskog. Nämndens sekreterare: Pia Westerberg.

Fem frågor till fyra jurister

I SPRÅKRÅD 2/2002 ingick enkäten 'Fem frågor till fyra jurister'. De fyra juristerna var Ann-Marie Malmsten och Sten Palmgren från justitieministeriet, Anne-Marie Mattsson från riksdagens svenska byrå och Katarina Petrell från statsrådets translatorsbyrå. I det här numret återkommer SPRÅKRÅD med samma frågor till fyra jurister som länge arbetat med det svenska lag- och förvaltnings språket i Finland.

Här följer de fem frågorna och Henrik Bruuns, Lars Granlunds, Jan-Christer Linbergs och Stefan Nordmans svar på dem:

- 1) Berätta om din bakgrund och om dina nuvarande arbetsuppgifter inom språkgranskningen o.dyl.**
- 2) Du är jurist till utbildningen – hur kom du att börja arbeta med svenskt lag- och förvaltnings språk?**
- 3) I Finland hävdas det ofta att strukturen och dispositionen i de finska originaltexterna styr översättningarna. Är det ett hållbart argument att "skylla" på finskan när de svenska texterna är styvt och byråkratiskt formulerade?**
- 4) I Sverige arbetar anställda språkexperter med att förändra och förbättra myndighetsspråket. Språkexperterna granskar texter, ger råd i språkfrågor, skriver handböcker etc. Är det dags för våra myndigheter att följa Sveriges exempel?**
- 5) Vilka är dina favorithemsidor på webben?**

Henrik Bruun, jur.kand., lagstiftningsråd vid justitieministeriet, medlem i statsrådets svenska språknämnd

- 1) Efter examen arbetade jag som skatteföredragande vid länsrätten i Nylands län. Därefter blev det jobbet som biträdande byråchef vid statsrådets translatorsbyrå. Sedan 1988 har jag arbetat på granskningsbyrån vid justitieministeriets lagberedningsavdelning. 15 år – tänk vad tiden går.
- 2) Av en slump kan man väl säga. Jag hade gjort några översättningar för translatorsbyrån, och blev uppringd av Lasse Granlund, som frågade om jag var intresserad av att söka en vakant tjänst. Pappa var jurist och journalist och morfar författare och modersmåls lärare. Kanske detta har spelat en viss roll i det undermedvetna.

3) I bland lyser nog finskan igenom i översättningarna. Det ställs höga exakthetskrav på lagtexter, och är det bråttom (som det så ofta är) kan det vara svårt att hinna med metoden att först läsa och analysera, sedan låta det mogna och därefter återge innehållet på svenska. Delvis är den stora boken fortfarande oklara, ologiska, överkompakta och flummiga finska texter.

4) Det vore nog bra med icke-jurister som testat texterna och ställer juristskribenterna knepiga frågor: "Kunde man inte i stället säga så och så..? För att inte tala om rent allmän språkvård av texterna.

5) På jobbet är väl favoriter de som närmast är till nytta i vardagens slit, tex. Svenska språkbyråns webbsidor www.kotus.fi och den rikssvenska språkportalen www.svenskaspraket.nu/. Via dessa två startsidor hittar man det mesta. Finländska bibliotekens webbplats www.biblioteken.fi borde man hinna djupdyka i, likaså i den svenska juridikportalen www.sub.su.se/rattskallan/. Nyttiga och roliga länkar har jag hittat på www.bums.nu/sprak. Prova på "ordlistor"/Ordlekande ordlista.

Lars Granlund, jur.kand., byråchef vid statsrådets translatorsbyrå, vice ordförande i statsrådets svenska språknämnd

1) Efter uppväxt, skolgång och studier i Helsingfors kom jag 1971 till Kommunala Avtalsdelegationen (numera Kommunala Arbetsmarknadsverket) som översättare och jurist. Till statsrådets translatorsbyrå kom jag 1975 som biträdande byråchef. Efter 4 år på den posten efterträdde jag 1979 Gustaf Laurent som byråchef, och på den vägen är det... Byrån är ju numera rätt stor, totalt nästan 30 personer, och en hel del av min tid går åt till den allmänna ledningen av det dagliga arbetet – administration och byråkrati. All tid som blir över, och ambitionen är att det skall handla om så mycket tid som bara är möjligt, försöker jag ägna åt textgranskning. I princip granskas alla texter som översatts på byrån innan de levereras till uppdragsgivaren, men dagens tidtabeller och arbetsmängder tvingar till en hård prioritering på den punkten. Så borde det inte behöva vara, men med ett par tusen uppdrag och 15 000 översatta sidor per år finns det inga alternativ. Granskningen i sig går till på samma sätt som granskningen vid justitieministeriets laggranskningsbyrå. Det handlar med andra ord om ett system med dubbla skyddsnet.

2) Det var nog fråga om så kallad ärftlig belastning och hem- och uppväxtmiljö. Jag växte upp i ett hem där far var professor i svenska och mor rikssvenska med filologexamen från Lunds universitet, och den språkliga inriktningen kom så att säga på ett självklart sätt att följa mig genom studierna. Det har den sedan fortsatt att göra. Jag vill också gärna nämna min professor i straff- och processrätt, Bo Palmgren, som i mycket var min mentor och som nog var den som fick mig att se det fascinerande sambandet mellan just språk och juridik.

3) På den frågan vill jag gärna, som många andra, svara både ja och nej. En illa skriven finsk text leder förstås lätt, särskilt när det är bråttom, till en mindre tillfredsställande översättning. Man hinner inte så mycket mera än kolla att allt finns med och att åtminstone terminologin sitter som den skall. Sedan slits texten ur händerna på en. Å andra sidan finns det utan tvivel också väl skrivna grundtexter, som åtminstone i teorin borde kunna återges som välljudande översättningar... Vid lagöversättning måste man ändå alltid i viss mån "ta det säkra för det osäkra" och låta exaktheten gå före välljudet.

4) Det är det, och uttryckligen så, att juristögat hela tiden finns med i språkgranskningen.

5) Det varierar, men favoriter i flitig användning är förstås Google, Forskningscentralen för de inhemska språken och Finlex.

Jan-Christer Lindberg, vice notarie, translator vid riksdagen, permanent sakkunnig i statsrådets svenska språknämnd

1) Jag har arbetat med översättning sedan början av 1970-talet: först som translator i Kyrkslätt kommun, därefter i Finlands Stadsförbund och sedan 1975 vid riksdagen. I stort sett lika länge har jag deltagit i justeringen på riksdagen, dvs. gått igenom de svenska lagtexterna och jämfört dem med de finska. Detta har jag gjort tillsammans med bl.a. Olle Olenius, tidigare chef på riksdagens svenska byrå, lagstiftningsrådet P-E. von Bonsdorff och en lång rad riksdagsmän, av vilka jag särskilt minns de plikttrognaste av dem alla, nämligen Elly Sigfrids och Elisabet Rehn. Under gångna decennier hörde det till saken att en justeringsman (riksdagsledamot) satt med och läste upp lagtexterna. Det var vanligen nyvalda riksdagsledamöter som kommenderades till uppgiften. Eller som Ralf Friberg sade på tal om justeringen: ”Också jag har varit i saltgruvorna!”

2) Jag är vice notarie. Studierna drog ut på tiden och jag behövde förtjäna pengar. Lägre rätts-examen krävde bara en liten avhandling (som bedömdes av Leif Sevón på följande sätt: magert innehåll men bra språk). Jag har alltid varit intresserad av språk, i synnerhet svenska språket. Det var min anställning på riksdagen som ledde till att jag började gå igenom lagtexterna, eftersom jag ansågs vara lämplig för den uppgiften. Samarbetet med de garvade ”lagkunniga” var en ovärderlig skola.

3) Det är oundvikligt att de finska originaltexterna påverkar översättningarna till svenska. Sakinnehållet skall vara detsamma i båda språken. Trots det är det möjligt att ta sig ganska stora friheter. Det förutsätter dock att man kan svenska och FINSKA bra. Om man inte förstår finskan i grunden, är det svårt att formulera svenskan exakt, vilket lätt leder till diffusa formuleringar. Därför är kunskaper i finsk grammatik viktiga.

4) Svaret är ja! På svenskt håll i Finland görs det en hel del: handboken Svenskt lagspråk i Finland (SLAFEN), seminarier osv. Det borde satsas mera på beredningen av lagarna på finskt håll. Idealet är att översättarna kommer med i bilden mycket tidigt, redan när texten uppstår. Om en översättare får ta sig an en text först i slutskedet, när den redan är klar på finska, är det svårt att få ändringar och rättelser till stånd. En översättare hittar ofta en hel del logiska, terminologiska och språkliga fel i texterna och borde kunna diskutera detta med författaren/författarna.

5) De webbsidor jag använder mest är Google, Senaattori och svenska riksdagens webbplats. Dessutom använder jag naturligtvis EU:s sidor och FINLEX som finns på riksdagens interna nät.

Stefan Nordman, vicehäradshövding, riksdagssekreterare, permanent sakkunnig i statsrådets svenska språknämnd

1) Efter avslutad skolgång vid Borgå (Lyceum) Gymnasium studerade jag till vicensotarie vid Turun Yliopisto och började som nybakad ’halvjurist’ arbeta vid länsstyrelsen i Nylands län. År 1982 började jag som translator vid justitieministeriets fångvårdsavdelning under legendariska K.J. Lång och fortsatte samtidigt mina juridikstudier vid Helsingfors Universitet, där jag tog juris kandidatexamen 1991 för att sedan under ett års tid auskultera vid Pargas domsaga. Efter en kort återgång till fångvårdsavdelningen jobbade jag nästan hela året 1993 vid Helsingfors rådstuvurätt som ’extra’ justitierådman, för att efter en igen kort tur vid fångvårdsavdelningen flytta över till justitieministeriets lagberedningsavdelning som lagstiftningssekreterare. Hösten 1996 anställdes jag vid staben för gränsbevakningsväsendet för att sedan på sensommaren 1998 flytta över till min nuvarande plats i riksdagen. Här består mina uppgifter i att se till att riksdagens svar – som alltså innehåller den lagstiftning som riksdagen har antagit – och riksdagens skrivelser – som bl.a. omfattar den årliga budgeten – på svenska motsvarar den finska versionen.

2) Jag började på fritiden syssla med översättning från finska till svenska och vice versa redan då jag på länsstyrelsen jobbade med att bereda och föredra skattebesvär. När jag sedan flyttade över till fångvårdsavdelningen blev detta min huvuduppgift, och efter det tycks det bara ha gått av sig självt trots att jag nog också har försökt mig på "riktigt" arbete bl.a. på rådstuvurätten och staben för gränsbevakningsväsendet. Men underligt nog tycks jag alltid komma tillbaka till detta med svenskt lag- och förvaltningspråk. Kanske jag borde skylla allting på Henrik Bruun som jag träffade första gången 1979 på länsstyrelsen.

3) Både ja och nej. Vanligtvis arbetar ju översättaren under stor tidspress och "hinner" då inte skriva en ledig svenska. Men ibland är den finska originaltexten så kryptisk och t.o.m. obegriplig att det är ett under att den svenska texten blir så bra som den ändå sist och slutligen blir.

4) Absolut. Tänk på de resurser de har i Sverige, och ändå arbetar de med endast ETT språk. Min vision är att granskningsenheten vid justitieministeriets lagberedningsavdelning skulle flyttas över till statsrådets kansli, där den underställd en tillräckligt hög politiker/tjänsteman skulle få mer resurser i form av språkexperter/juristlingvister. Samtidigt skulle systemet ändras så att en proposition INTE skulle få överlämnas till riksdagen utan föregående granskning vid granskningsenheten och så att den föredragande tjänstemannen skulle vara tvungen att beakta de ändringsförslag som granskarna föreslagit. Med en sådan förstärkt organisation kunde man också börja idka teamarbete på så sätt att det i samband med beredningen av stora och "tung" lagförslag skulle bildas team bestående av beredare (t.o.m. över ministeriegränserna) + översättaren + granskaren (finsk- och svenskspråkig). Efter en sådan beredning skulle vi ha betydligt mindre att göra här i riksdagen. I dagens läge händer det ju att t.o.m. stora lagpaket kommer till riksdagen utan granskning varken på finska eller svenska.

5) Svenskt Militärhistoriskt Biblioteks välkomstsida <http://www.smb.nu/>.

? ? ?

Artiklarna 1–5

Rådets svenska översättningsavdelning ändrade för ett par år sedan sin rekommendation om hänvisning till artiklar. Den gamla rekommendationen att vid siffror förenade med tankstreck sätta ett föregående substantiv i singular form, t.ex. ”artikel 1–5”, har frångåtts. Den gällande rekommendationen är att man skriver **artiklarna 1–5** på samma sätt som i fallet **artiklarna 1 och 5**.

Statsrådets svenska språknämnd har beslutat följa denna rekommendation.

Märk att man har singular form när siffrorna är efterställda:
”Enligt 1–5 artikeln; enligt 1 och 5 artikeln”

KONTAKTINFORMATION

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd kan sändas per e-post, fax eller post till nämndens sekreterare på någon av följande adresser:

E-postadress: spraknamnden@vnk.fi

Fax: 09-1602 2088

Postadress: Statsrådets svenska språknämnd (sekr.)

Statsrådets translatorsbyrå

PB 23, 00023 STATSRÅDET

Språknämnden behandlar och besvarar **principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningsspråk** i Finland.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:

per e-post, fax eller post. Se adresserna ovan. Språkråd sänds gratis till beställaren.

Språkråd på webben: www.vnk.fi/spraknamnden

Framställning av tryckoriginal: Statsrådets translatorsbyrå/S.V.
Illustrationer: Susanna Karjalainen
Duplicering: Statsrådets kansli, upplaga: 1 450 ex.